

**Ertelenmiş Vergiye Neden Olan Faktörlerin İncelenmesi:
Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama¹****Investigation of Factors Causing Deferred Taxation: An Application in
Banking Sector****Selim Cengiz², Büşra Tosunoğlu³****Öz**

Uluslararası Muhasebe Standartları ile vergi mevzuatının amaçlarının farklı olması, işletmelerin kazançları üzerinden hesapladıkları vergilerin raporlanmasında etkili olmaktadır. Vergi mevzuatına göre devlete ödenecek vergi borcu ile muhasebe standartlarına göre ödenecek vergi borcunun aynı anda finansal tablolara yansıtılabilmesi ancak ertelenmiş vergilerin raporlanması ile mümkün olmaktadır. TMS-12 Gelir Vergileri standardında, kurumların kazançları üzerinden hesaplanan vergilerin muhasebeleştirilmesini düzenlenmekte ve ertelenmiş vergilerle ilgili hükümlere yer verilmektedir. Bu standartta göre vergi mevzuatı ile muhasebe standartları arasında ortaya çıkan ve geçici fark oluşturan durumlar, finansal tablolara ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğü ile ertelenmiş vergi geliri veya gideri olarak yansıtılıp işletmenin gerçek finansal durumu ve faaliyet sonucu ortaya konmaktadır. Bu kapsamda TMS-12 Gelir Vergileri Standardı işletmelerin gerçek finansal durumunun ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı ertelenmiş vergiye neden olan faktörlerin incelenmesidir. Çalışmada ilk olarak Borsa İstanbul'da işlem gören 15 bankanın 2010-2015 yılları arasındaki finansal tabloları ve bağımsız denetim raporları incelenmiştir. Daha sonra ise söz konusu bankaların finansal tablolarındaki ertelenmiş vergiye neden olan faktörler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Son olarak ertelenmiş vergilerin finansal raporlanmasının ülkemizdeki durumunun tespitine yönelik bir inceleme yapılmıştır. İnceleme sonuçlarına göre, ertelenmiş vergi varlığı ve borcunun işletmelerin finansal tabloları üzerinde önemli bir etkiye neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ertelenmiş vergiye neden olan faktörlerin finansal araçlar, karşılıklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, vergi avantajları, stoklar, hasılat ve türev araçlar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ertelenmiş Vergi, İçerik Analizi, TMS-12 Gelir Vergileri Standardı

Abstract

The difference between the aims of International Accounting Standards and the of tax legislation has an effect on the reporting of the calculation of the taxes based on companies' winnings. Reflecting the taxes which are defined according to Tax legislation, and which are to be paid to the government, with the tax expenditures which are defined according to Accountancy Standards to the financial statements at the same time is only possible by reporting of deferred tax. In the income tax standard TMS-12, Accounting for the income taxes which are calculated on the earnings of the corporation is held and it is given to the provisions relating to deferred tax. According to these standards, the situations emerged between tax laws and accounting standards and make up temporary differences are to reveal the true rue financial status of the business by reflecting as deferred tax liability and tax receivables to financial statements. TMS-12 Income Tax Standard, is essential in terms of displaying the real financial status of business. In this direction the aim of this study is to determine the factors that cause deferred tax. Firstly in the study, financial statement and independent audit report between years 2010-2015 of 15 firms' which are operating in Istanbul Stock Exchange is examined. Afterward the factors that cause deferred tax in 15 firm's financial statement has been examined detail. Finally a examination is conducted to determine the position of financial reporting of deferred taxes. According to survey result, deferred tax assets and liabilities have significant influence on financial statement of business. Also it is found that deferred tax originated from financial instruments, reserves, tangible and intangible assets, tax advantages, stocks, revenue and derivate financial instruments.

Keywords: Deferred Tax, Content Analysis, TMS-12 Income Tax Standard

Jel Classification: M40,M41,M42

¹ Bu çalışma 6-8 Nisan 2017'de International Congress of Eurasian Social Sciences'ta sözlü olarak sunulmuştur.

² Yrd.Doç.Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Bankacılık ve Finans Böl., scengiz@karatekin.edu.tr

³ Yrd.Doç.Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, busra.tosunoglu@gumushane.edu.tr

Giriş

Günümüzde güvenilir, gerçek ve karşılaştırılabilir finansal raporlamayı hedefleyen Tek Düzen Hesap Planı ile ödenecek vergi borcunu dikkate alan işletmelerin ticari faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve Tek Düzen Hesap Planına göre oluşan muhasebe/ticari karı⁴ ile vergi mevzuatına göre oluşan mali/vergiye tabi kar⁵ arasındaki farklılıklar bulunmaktadır. Ticari kar ile mali kar arasındaki farklılık muhasebe standartları ile vergi mevzuatı arasındaki işlemlerin muhasebeleştirilmesinde de farklılık oluşturmakta ve bu farklılık ise ertelenmiş vergiye neden olmaktadır (Tekşen, 2010: 298). Ülkemizde mevcut uygulamada işletme gelirinin tespit edilmesinde, ticari kar esas alınmaktadır. Hesaplanan gelir matrahı üzerinden vergi hesaplanması yapılır. Gelirin tespiti için kullanılan TMS-12 Gelir Vergileri Standardına göre ise, vergi borcunun hesaplanmasında ticari kar esas alınmakta ve vergi değeri ile muhasebe değeri arasındaki farklardan kaynaklanan ertelenmiş vergi varlığı (alacağı) ve ertelenmiş vergi yükümlülükleri (borçları) meydana gelmektedir (Yereli vd., 2012: 17). Bu nedenle TMS-12, verginin hesaplanmasında sürekli farklılıklar hariç tutulmak kaydıyla ticari karın esas alınması gerektiğini vurgulayarak, mevcut uygulamalardan farklılığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, TMS-12 Gelir Vergisi Standardı kapsamında muhasebe standartları ile vergi mevzuatı arasındaki farklılıklardan oluşan ertelenmiş vergi kavramını odaklanarak, ülkemizde ertelenmiş vergi kavramının finansal tablolara nasıl yansıtıldığı veya finansal tabloları hangi ölçüde etkilediği açıklanmaktadır. Bu kapsamda, BİST' te faaliyet gösteren 15 bankanın ertelenmiş vergi varlığını ve borcunu oluşturan faktörler belirlenerek durum tespiti yapılmıştır.

Çalışmada bir bütünlük sağlayabilmek için öncelikle kavramsal çerçeve oluşturulmuş ve konu ile ilgili literatüre yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde içerik analiz yöntemi ile işletmelerin finansal tabloları kullanılarak ertelenmiş vergiye neden olan faktörlerin incelemesi yapılmıştır.

1. Ertelenmiş Vergi Kavramı ve Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Borcu

1.1. Ertelenmiş Vergi Kavramı

Ertelenmiş vergi, bir varlıktan fayda temin edilmesinin veya bir borcun ödenmesinin ileride gerçekleşeceği beklentisi nedeniyle bu alacağı (varlığı) veya borcun (yükümlülüğün) muhasebedeki kayıtlı değeri ile vergi değeri arasında oluşan geçici farklar üzerinden hesaplanan vergidir (Tekşen, 2010: 299). Ticari kara göre hesaplanan vergi tutarı ile mali kara göre hesaplanan vergi tutarı arasındaki farklar, TMS-12 kapsamında (a) sürekli ve (b) geçici farklar olarak ikiye ayrılmaktadır.

(a) Sürekli farklar, mali ve muhasebe kârı arasında bir dönem içinde ortaya çıkan ve gelecek dönemlerde ortadan kalkmayan farkları ifade etmektedir. Örneğin vergi mevzuatımıza göre kanunen kabul edilmeyen giderler vergilendirilebilir karın hesaplanmasında bir gider unsuru olarak kabul edilmezken muhasebe ilkelerine göre gider unsuru olarak dikkate alınmaktadır. Sürekli farklar, genel olarak vergi mevzuatında yer alan kanunen kabul edilmeyen giderler ile vergiden istisna olan ve cari dönemde bu istisnadan yararlanmış kazançları kapsamaktadır (Arslan, 2008: 298). Bu durum vergi mevzuatının hiçbir zaman kabul etmediği gelir ve giderleri nedeniyle ticari karın mali kardan farklılaşmasına neden olmakla birlikte bu durum

⁴ Ticari kar, işletmenin ticari faaliyeti sonucu elde ettiği gelirlerden, gider ve maliyetlerinin düşülmesi sonucu elde edilen karıdır.

⁵ Mâli kar, işletme karının vergi mevzuatındaki hükümlerin dikkate alınarak hesaplanmasıdır. Mali kar verginin matrahını oluşturmaktadır. Ticari kar ile mali kar arasındaki fark ise, vergi mevzuatımızda bazı giderlerin indirimi kabul edilmemektedir (kanunen kabul edilmeyen giderler (KKEG)). Ayrıca bazı gelirler vergi mevzuatımızda yer alan hükümlerle vergiden istisna edilmiştir. Ticari kara kanunen kabul edilmeyen giderlerin eklenmesi ve istisna kazançların çıkarılmasıyla mali kar hesaplanmaktadır. Hesaplanan mali kar, vergi matrahı olmaktadır. Mali kar = Ticari kar + KKEG - İstisna kazançlar

sürekli farklar olarak adlandırılmaktadır. Muhasebe kârı ile mali kâr arasında oluşan bu farklar, ileride kapanamadığından ve dolayısıyla gelecekteki vergi borcunu etkileyemediğinden sadece dönemin vergi borcunu etkilediğinden ertelenmiş vergi unsuru oluşturmamaktadır (Süer ve Şenyiğit, 2006: 205). Kurumlar Vergisi Kanunu'nu kapsamında bu farklılaşmaya neden olan gelir ve giderler Tablo 1'de belirtilmektedir.

Tablo 1: Farklılaşmaya Neden olan Gelir ve Giderler

• İştirak Kazançları
• Belli şartların varlığı halinde tam mükellef, anonim şirketlerin yurt dışı iştirak hisseleri satış kazançları
• Emisyon prim kazançları
• Serbest bölge kazançları
• Yurtdışı inşaat ve onarım karşılıkları
• Kanunen Kabul edilmeyen bağış ve yardımlar
• Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakları satış kazançları (yine belli şartların varlığı halinde)
• Yurt Dışı İnşaat İşlerinden Sağlanan Kazançlar,
• Her türlü para cezaları, vergi cezaları, gecikme zamları ve faizler,
• SGK prim borçları,
• Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tespit edilen hadler saklı kalmak kaydıyla, menkul kıymetlerin itibari değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetler ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler vb.

Tablo 1'de gösterilen gelir ve gider örnekleri, ticari kar ile mali kar arasında ilgili dönemde bir fark oluşturmakla beraber oluşan bu fark yine sadece ilgili dönemin vergisini etkileyecek ancak hiçbir zaman gelecek dönem ya da dönemlerin vergisini etkilemeyecektir. Sonuç olarak ertelenmiş vergi varlığı ve borcu oluşmayacaktır. Mali kar üzerinden hesaplanan vergi tutarı, dönemin vergi gideri olarak, dönem karından indirilecek ve net kara ulaşılacaktır. Örneğin, trafik cezaları ve vergi cezaları işletme varlıklarını azaltan ve işletmeden kaynak çıkışına neden olan unsur oldukları için muhasebe standartları uyarınca gider olarak kabul edilirken, vergi mevzuatı bunları hiçbir zaman gider olarak kabul etmeyecektir. Benzer şekilde iştiraklerden elde edilen temettü gelirleri de işletme varlıklarını artırdığı ve işletmeye kaynak girişi sağladığı için muhasebe standartları uyarınca gelir olarak kabul edilmesine rağmen; vergi mevzuatı, söz konusu temettü gelirlerini hiçbir zaman gelir olarak dikkate almayacaktır.

(b) *Geçici farklar*, "Varlığın veya borcun bilançodaki defter değeri ile bunların vergi açısından taşıdıkları değerler arasındaki farklar" olarak ifade edilmektedir (TMS-12, Par. 5). Gelir veya giderin, bir dönemin muhasebe kârına dâhil edilmiş olması; vergiye tabi kârın hesabında farklı bir dönemde dikkate alınmış olmasıyla ilişkilendirilmekte ve bu geçici farklar, zamanlama farkı olarak da adlandırılmaktadır (TMS-12, par. 17). Örneğin, faiz gelirleri, muhasebe kârının tespitinde faiz işleyen zaman esasına göre belirlenebilirken, vergi mevzuatına göre nakit tahsil edilen faiz tutarları gelir yazılabilmektedir (TMS-12, 17). Finansal durum tablosuna (bilançoya) yansıtılmış ancak tahsil edilmemiş bu tür faiz alacaklarının vergiye esas değeri sıfır olacaktır. Çünkü bu gelirler, nakit olarak tahsil edilmedikleri için vergiye tabi geliri etkilememektedir. Ancak muhasebe değeri tahakkuk edilen tutar kadar olacağı için ertelenmiş vergi yükümlülüğü söz konusu olacaktır (muhasebe değeri > vergi değeri). Geçici farklar, zamanlama farklarının yanında; varlık ve yükümlülüklerin kayıtlı (defter) değeri ile vergiye esas değeri arasındaki farklılıkları da kapsamaktadır (Köse ve Ferhatoğlu, 2009: 42-43). Kısacası geçici farklar; ticari ve mali karın hesaplanmasında da dikkate alınma zamanı farklı olan gelir ve giderlerden oluşur. Bu nedenle de söz konusu durum, vergi varlığı ve yükümlülüğüne yol açmakta, bu yüzden

muhasebeleştirilerek ilgili finansal tablolarda gösterilmek zorunluluğu taşımaktadır.

1.2. Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Borcu

TMS-12'ye göre, işletmelerin cari dönem vergilerini finansal tablolarda göstermeleri yeterli olmamakla birlikte işletmelerin cari dönem vergiye esas karı ile TMS karları arasındaki farklardan dolayı ilerideki dönemde vergi indirimini veya vergi artışı varsa bunun da finansal tablolarında belirtmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, bilanço tarihi itibarıyla cari dönemde gerçekleşmiş bir işlem nedeniyle ileride devlete vergi ödeyeceğini bilen bir işletmenin bu tutarı vergi borcu (yükümlülüğü) ya da vergi pasifi olarak muhasebeleştirilmesi, gerekmektedir. Ayrıca bilanço tarihi itibarıyla o dönemde gerçekleşmiş bir işlem nedeniyle ileride devletten bir vergi alacağı olduğunu bilen bir işletmenin de bu tutarı vergi varlığı ya da vergi alacağı olarak muhasebeleştirilmesi zorunludur (Sayar, 2013: 18). TMS-12'de ifade edilen değerlendirme ölçü ve yöntemleri ile vergi kanunlarında yer alan değerlendirme ölçü ve yöntemleri arasındaki farklılıklar iki ayrı raporlamayı karşımıza çıkarmaktadır. Standartta öngörülen değerlendirme ölçülerine göre ortaya çıkan ticari kâr ile vergi kanunlarındaki değerlendirme ölçülerine göre hesaplanan mali kâr arasındaki farklılıklar sürekli veya geçici farklar olarak ifade edilmekte (Akdoğan, 2006: 2) ve ertelenen vergi varlığı (alacağı) ve ertelenen vergi yükümlülüğü (borcu) TMS-12 Standardına uygun şekilde muhasebeleştirilmektedir (Örten vd., 2007: 200).

Bir varlığın ya da borcun defter değeri (muhasebe değeri) ile vergi mevzuatı uyarınca belirlenen vergiye esas değeri arasında ortaya çıkan ve sonraki dönemlerde mali kâr (zarar) hesabında dikkate alınan farklardır (Ferhatoğlu ve Köse, 2009: 43). Hisse senetleri değer artış kazançları, yenileme fonu, menkul kıymet faiz gelir reeskontu, verilen çekler reeskont gelirleri, vadesiz borçlar reeskont gelirleri ve vergi yasalarına göre maliyet bedelinin üzerinde bir değerle değerlendirilen varlıklar (devlet tahvili, hazine bonoları hariç) vergiye tabi geçici farklara örnek olarak gösterilebilmektedir (Örten vd., 2008: 162). Gelecek dönemlerde işletmenin ödeyeceği verginin artmasına neden olacak vergiye tabi geçici farklar ve meydana gelecek bu vergi etkisi, ertelenmiş vergi borcu olmakta ve aşağıdaki gibi formülize edilmektedir (Akdoğan, 2006: 4):

Ertelenmiş Vergi Borcu (Yükümlülüğü) = Vergilendirilebilir Geçici

Farklar x Vergilendirme Döneminde Beklenen Vergi Oranı

Gelecek dönemlerde faydalanma veya ödeme yapıldığında o dönemlerin vergiye tabi kârını veya zararını belirlerken vergi matrahından indirilebilir tutar olarak tanımlanan indirilebilir geçici farklar (TMS-12 par. 5), gelecek dönemlerde işletmenin karşı karşıya kalacağı vergi yükünü azalttığı için, ertelenmiş vergi varlığı (alacağı) oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle ertelenmiş vergi varlıkları⁶; indirilebilir geçici farklar, kullanılmamış mali zararlar ve kullanılmamış vergi avantajlarının sonraki dönemlere taşınması sebebiyle gelecek dönemlerde geri kazanılacak olan gelir vergisi tutarlarını ifade etmektedir (TMS-12, mad.5: 4). Tanımdan da anlaşıldığı gibi işletmeler indirilebilir geçici farkları, mali zararlar ve vergi indirim ve istisnaları gibi üç unsuru kullanarak ertelenmiş vergi varlığı oluşabilmektedir. Örneğin, araştırma giderleri muhasebeleştirildikleri dönemin muhasebe kârının hesabında gider olarak dikkate alınmakla birlikte vergiye esas kârın (mali zararın) tespitinde daha sonraki bir dönemde gider olarak indirilmeleri söz konusu olabilir. Araştırma giderlerinin vergi mevzuatının gelecek dönemlerde gider olarak yazılmasına izin verdiği tutar olan vergiye esas değeri ile sıfır olan defter değeri arasındaki fark, ertelenmiş vergi varlığı doğuran bir indirilebilir geçici

⁶ Ertelenmiş vergi varlığının işletmelerde hesaplanabilmesi için, işletmenin gelecekte kar elde etmesinin beklenmesi ve işletmenin bu vergi avantajından yararlanma olanağının bulunması gerekir. Örneğin vergi mevzuatımıza göre beş yıla ilişkin mali zararların izleyen dönemlerde vergi matrahından indirilmesi mümkündür. Ancak işletmenin zararın olduğu yılı takip eden beş dönem içinde kurum kazancı beklenmiyor ve herhangi bir vergi mükellefiyeti oluşmayacak ise, söz konusu mali zararlar için ertelenmiş vergi varlığı hesaplanması mümkün olmayacaktır (Kavak, 2008: 52).

farktır (TMS-12, 26. 11). Benzer şekilde, şüpheli alacak gideri, kıdem tazminatı karşılığı, ödenecek SSK primleri, devreden mali zarar, devreden yatırım indirimi ve menkul kıymet değer düşüklüğü de ertelenmiş vergi alacağına örnek verilebilmektedir. İşletmeler, bütün indirilebilir geçici farklar için ertelenmiş vergi varlığı oluşturabilmekte ve aşağıdaki gibi formülize edilmektedir (Akdoğan, 2006: 4):

$$\text{Ertelenmiş Vergi Varlığı (Alacağı)} = \frac{\text{İndirilebilir Geçici Farklar} \times \text{İndirme Döneminde Beklenen vergi Oranı}^7}{1}$$

Vergi mevzuatına göre bir varlığın defter değeri (vergi değeri), standarda uygun şekilde değerlendirildiğinde oluşacak defter değerinden (muhasabe değerinden) büyükse ertelenmiş vergi varlığı (alacağı), aksi takdirde ertelenmiş vergi yükümlülüğü (borcu) doğmaktadır. Vergilendirilebilir ve indirilebilir geçici farklara ilişkin bilgiler Tablo 2’de, Ertelenmiş Vergi Varlığı ve borcuna ilişkin bilgiler ise Tablo 2 ve 3’te gösterilmiştir (Sümer Göğüş, 2010: 21)

Tablo 2: Vergilendirilebilir ve İndirilebilir Geçici Farklar

Toplam Vergi Gideri > Dönem vergi karşılığı	Vergilendirilebilir Geçici Farklar (Ertelenmiş Vergi Borcu)
Toplam vergi gideri < Dönem Vergi Karşılığı	İndirilebilir Geçici Farklar (Ertelenmiş Vergi Alacağı)

Tablo 3: Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Borcu

Aktif Kalemler	Farkların Niteliği	Farkların Vergi Etkisi
Vergi Değeri > Muhasebe Değeri	İndirilebilir Fark	Geçici Ertelenmiş Vergi Varlığı (Alacağı)
Vergi Değeri < Muhasebe Değeri	Vergilendirilebilir Geçici Fark	Ertelenmiş Vergi Borcu (Yükümlülüğü)
Pasif Kalemler		
Vergi Değeri > Muhasebe Değeri	Vergilendirilebilir Geçici Fark	Ertelenmiş Vergi Borcu (Yükümlülüğü)
Vergi Değeri < Muhasebe Değeri	İndirilebilir Fark	Geçici Ertelenmiş Vergi Varlığı (Alacağı)

Ertelenmiş vergi borcu, dönem içinde karşılıkların artmasına sebep olduğu ve dönem karının daha azalması sonucunu doğurduğu için yarattığı etki gider etkisi olarak yorumlanmaktadır. Ertelenmiş vergi alacağı ise dönem içinde karşılıkların azalmasına sebep olduğu ve bu nedenle dönem karının artması sonucunu doğurduğu için yarattığı etki gelir etkisi olarak yorumlanmaktadır (Sümer Göğüş, 2010: 28). Bu durumun sonucunda, ertelenmiş vergi yükümlülüğü ve ertelenmiş vergi varlığı arasındaki olumlu fark ertelenen vergi giderini, olumsuz fark ise ertelenen vergi gelirini ifade etmekte ve bu tutarlar dönem vergi karşılığına eklenmekte veya çıkarılarak dönem net kârının, dönemin gerçek performansını göstermesi amaçlanmaktadır (Gücenme ve Arsoy, 2007: 5).

2. Literatür Taraması

Ertelenmiş vergiye neden olan faktörlerin incelenmesine yönelik ilgili literatür incelendiğinde, Sandıkcıoğlu (2009) çalışmasında, BİST’de işlem gören 104 şirket arasından seçilen 75 şirketin ertelenmiş vergi konusundaki uygulamalarını 2006-2007 yıllarına ilişkin kamuya açıkladıkları finansal tablolar yardımıyla analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre işletmelerin çoğunluğunun ertelenmiş vergi

⁷ TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardının 56. Maddesine göre; ertelenmiş vergi varlıklarının cari dönem varlıklarından ayrı gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak işletmelerin hangi hesapları kullanacakları ve bu hesapların bilançonun neresinde ve ne şekilde raporlanacağı konularına açıklık getirilmemiştir. Standartta daha çok finansal tablo dipnotlarında açıklanması gereken bilgiler üzerinde durulmuştur (Tekşen, 2010: 303).

konusunda ilgili düzenlemeler uyarınca kamuya açıklanması gereken bilgilere dipnotlarında yer vermektedir. Ayrıca işletmelerin finansal durumunun tam ve doğru olarak anlaşılabilmesi için ertelenmiş vergi hesaplamalarının yapılmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

Süer (2010) çalışmasında 2008-2009 yılları arasında BİST 100 Endeksinde işlem gören 58 reel sektör şirketinden, 34 mali sektör şirketin finansal tablolarında yer alan ertelenmiş vergi tutarları, bunlara ilişkin açıklama ve dipnotları incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre şirketlerin ertelenmiş vergileri açıklama düzeylerinin ortalamasının 2008 yılı için % 62, 2009 yılı içinse % 65 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 2008 yılında reel sektör şirketlerinde mali sektör şirketlerine göre ertelenmiş vergilere ilişkin hesaplanan tüm oranların daha büyük olduğu, 2009 yılında ise ertelenmiş vergi varlığının sermayeye oranı ve ertelenmiş vergi borcunun toplam borçlara oranının mali sektör şirketlerinde reel sektör şirketlerine göre daha büyük olduğu tespit edilmiştir.

Yereli, vd. (2012) çalışmalarında, BİST'e kayıtlı tekstil sektöründe faaliyet gösteren 13 şirketin 2009 yılı finansal tablolarını kullanarak ertelenmiş vergilerin finansal oranlar üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre ertelenmiş verginin dönem sonunda kâr üzerinde artı yönde, dönem sonunda zarar üzerinde ise azalış yönünde bir etkiye neden olduğu ifade edilmiştir.

Özdemir (2015) çalışmasında, BİST'de işlem gören ve BİST-30 endeksine dâhil olan 30 şirketin 2010-2014 yıllarına ait finansal tablo verileri esas alınarak, ertelenmiş verginin dönem karına etkisini incelemiştir. Analiz sonucunda, dönem karı ertelenmiş vergiden olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir. Çalışmada ayrıca ertelenmiş verginin dönem karını olumlu olarak en yüksek seviyede etkilediği ana sektörün imalat sanayi alt sektör olarak ise petrol rafineri olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ertelenmiş verginin dönem karını olumsuz yönde etkileyen ana sektörün inşaat ve bayındırlık, alt sektörün ise hava taşımacılığı sektörü olduğu da çalışma sonuçlarında tespit edilmiştir. Çalışmada son olarak ertelenmiş verginin finansal araçlardan, karşılıklardan, maddi ve maddi olmayan duran varlıklardan, kullanılmamış ve gelecekte kullanılacak olan geçmiş yıl zararlarından ve vergi avantajlarından, çalışanlara sağlanan fayda ve karşılıklardan, ülke riski değerlendirilmesinden, stoklardan, hasılatlardan ve türev araçlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Öziç (2015) çalışmasında karlılık, büyüme, likidite ve finansal yapı vb. 13 finansal oranları ile ertelenmiş vergi arasındaki ilişkiyi, BİST imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2000-2009 yılları arasındaki (UFRS öncesi 5 yıllık dönem ve UFRS sonrası 5 yıllık dönem olmak üzere on yıllık dönem) verilerinden yararlanarak incelemiştir. Analiz sonucunda, ertelenmiş vergi etkilerinin hesaplanması ve finansal tablolara yansıtılması durumunda dönem net kar veya zarar tutarının daha gerçekçi hesaplanmasına ve ortaklara dağıtılacak karın doğru olarak belirlenmesine olanak sağlayacağı ve ertelenmiş verginin muhasebeleştirilmesi işletmelerin gerçek finansal durumunu yansıtarak, işletmenin karlılığı ya da geleceği konusunda sağlıklı karar vermelerine katkı sağlayacağı tespit edilmiştir.

Ergin ve Ayanoğlu (2016) çalışmalarında, ertelenmiş vergilerin BİST-50 işlem gören endeksinde işlem gören 47 şirketin finansal tabloları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre ertelenmiş vergi raporlanmasının karlılık ve mali yapı oranları üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca ertelenmiş vergiye neden olan en önemli faktörlerin maddi ve maddi olmayan duran varlıkların ölçümü, kıdem tazminatı hesaplaması, borç ve karşılıkların hesaplaması, stokların değerlemesi, kullanılmamış mali zararlar, ticari alacak ve borçların değerlendirilmesi olduğu tespit edilmiştir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada uzun bir zaman kesitinde oluşan süreçleri yansıtan ve güvenilir bir analiz yöntemi olarak tanımlanan içerik analiz yöntemi kullanılmıştır (Hopkins ve

King, 2010: 229). İçerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzeyen verilerin belirlenmiş kavramlar kapsamında bir araya getirilmesi ve bunların anlaşılabilir bir biçimde organize edilerek yorumlanması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 157). Bu doğrultuda çalışmada verilerin toplanmasında “Kamuyu Aydınlatma Platformu” (<https://www.kap.org.tr/tr/>) sayısında yer alan Şirketler Arayüzü kullanılmıştır. Tarama kapsamında BİST’te faaliyet gösteren bankalar ve özel finans şirketlerinin finansal tablolarından yararlanılmıştır. Sonuç olarak BİST’te faaliyet gösteren bankalar ve özel finans kuruluşlarının 2012-2015 yılları arası finansal tabloları ile ertelenmiş vergi ilişkisi incelenmiştir.

4. Genel Bulgular

Ülkemizde de finans sektörünün temeli bankacılık sektörüdür. Ayrıca birçok ülkenin finansal krizlerle karşı karşıya kaldığı günümüzde, bankacılık sektörü optimal kaynak kullanımının gerçekleştirilmesi bakımından ülke ekonomileri için çok önemlidir. Bu kapsamda, bankacılık sektörünün vergisel açıdan incelenmesi önemli bir konudur. Ayrıca bankaların vergisel durumunun özellikle ertelenmiş vergi varlığı ve borcunun güvenilir ve doğru bir şekilde hesaplanması yatırımcıların alacakları kararlarda sağlıklı bir zemin oluşturma açısından önemlidir. Söz konusu şirketler Türkiye’deki diğer şirketlere görece daha kurumsal ve daha sağlıklı finansal raporlama sistemlerine sahiptirler. Bu kapsamda çalışmada, TMS-12 Gelir Vergisi Standardı ile birlikte uygulanmaya başlayan ertelenmiş vergi varlığı ve borcunun BİST’te faaliyet gösteren bankalarda ve özel finans şirketlerinde ne düzeyde kullanıldığının ve ertelenmiş vergiye neden olan faktörlerin neler olduğunun ortaya konması amaçlanmıştır. Analize dâhil edilen şirketlerin isimleri ve kodları Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Bankalar ve Özel Finans Kurumları

1- AKBNK	AKBANK T.A.Ş.
2- ALBRK	ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.
3- DENİZ	DENİZBANK A.Ş.
4- FINBN	FİNANSBANK A.Ş.
5- ICBCT	ICBC TURKEY BANK A.Ş.
6- ODEA	ODEA BANK A.Ş.
7- SKBNK	ŞEKERBANK T.A.Ş.
8- TEBNK	TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.
9- GARAN	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.
10- HALKB	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.
11- ISCTR,	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.
12- KLNMA	TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.
13- TSKB	TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.
14- VAKBN	TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.
15- YKBNK	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

BİST mali kuruluşlar sektöründe faaliyet gösteren banka ve özel finans şirketlerinin 2012-2015 dönemlerine ait finansal tabloları incelenmiştir. İlgili dönemlere ait ertelenmiş vergi varlığı ve borcuna neden faktörler aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir. Bu faktörler bağımsız denetimden geçmiş finansal tablo dipnotlarında belirtildiği şekilde aynen alınmıştır.

Tablo 5: 2012 Yılına İlişkin Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Boruna Neden Olan Faktörler

Bankalar	Ertelenmiş Vergi Varlığına ve Yükümlülüğüne Neden Olan Faktörler	Tutar	%
<i>Ertelenmiş Vergi Varlığının Artmasına Neden Olan Faktörler</i>			
A-			
AKBNK	Çalışan hakları karşılığı	4.816	0,75
AKBNK	Diğer	24.603	3,86

DENIZ	Kazanılmamış Gelirler	17.829	2,80
FINBN	Çalışan hakları karşılığı	11.155	1,75
FINBN	Diğer	64.453	10,13
HALKB	Çalışan hakları yükümlülükleri ve diğer karşılıklar	22.579	3,55
HALKB	Finansal Varlıkların Değerlemesi	130.282	20,48
	Çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıkları		
ISCTR		44.857	7,05
ISCTR	Finansal Varlıkların Değerlemesi	82.313	12,94
	Çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıkları		
SKBNK		6.454	1,01
SKBNK	Finansal Varlıkların Değerlemesi	8.846	1,39
VAKBN	Kıdem tazminatı ve izin karşılıkları	10.714	1,68
VAKBN	Diğer karşılıklar	10.200	1,60
YKBNK	Çalışan hakları karşılığı	6.036	0,94
YKBNK	Banka sosyal yardım sandığı açıkları karşılığı	10.378	1,63
YKBNK	Türev finansal borçlar	60.821	9,56
YKBNK	Menkul değerler portföyü değerlendirme farkları	88.783	13,95
YKBNK	Diğer	30.890	4,85
B- Ertelemiş vergi varlığının azalmasına neden olan faktör			
AKBNK	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	58.422	43,10
DENIZ	Diğer	9.457	6,97
FINBN	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	30.772	22,70
ISCTR	Diğer	20.628	15,22
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	16.248	11,98
C- Ertelemiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan faktör			
AKBNK	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	143.489	24,97
ALBRK	Gayrimenkul Yeniden Değerleme Farkı	4.593	0,79
FINBN	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergiye Esas Değeri Arasındaki Farklar değeri arasındaki farklar	35.566	6,18
FINBN	Diğer	14.673	2,55
SKBNK	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	5.128	0,89
TSKB	Menkul değerler	9.801	1,70
VAKBN	İştirak ve bağlı ortaklıklar değerlendirme farkları	20.489	3,56
YKBNK	Menkul değerler portföyü değerlendirme farkları	340.874	59,32
D- Ertelemiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan faktör			
DENIZ	Türev İşlemler Değerleme Farkları	32.955	55,24
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	7.186	12,04
YKBNK	Türev finansal varlıklar	19.510	32,70

Tablo 5’de görüldüğü üzere, analiz kapsamındaki bankaların 2012 yılında ertelenmiş vergi varlığının artmasının en önemli faktörü sırasıyla finansal varlıkların değerlendirilmesi (%20,48) ve menkul değerler portföyü değerlendirme farklarıdır (%13,95). Ertelemiş vergi varlığının azalmasının en önemli faktörü sırasıyla finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar (% 43,10) ve finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklardır (%22,70). Öte yandan, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan en önemli faktörler sırasıyla, menkul değerler portföyü değerlendirme farkları (%59,32)

ve finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklardır (% 24,97). Ertelemiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan en önemli faktörler ise türev işlemler değerlendirme farkları (%55,24) ve türev finansal varlıklardır (%32,70).

Tablo 6: 2013 Yılında Ertelemiş Vergi Varlığı ve Boruna Neden Olan Faktörler

Bankalar	Ertelemiş Vergi Varlığına ve Yükümlülüğüne Neden Olan Faktörler	Tutar	%
Ertelemiş vergi varlığının artmasına neden olan Faktörler			
A-			
ALBRK	Kâr Payı Reeskontları ve Peşin Tahsil Edilen Ücret ve Komisyonlar İle Kazanılmamış Gelirler	4.982	1,27
ALBRK	Kıdem Tazminatı ve İzin Ücreti Karşılıkları	4.128	1,05
DENİZ	Kazanılmamış Gelirler	10.819	2,77
DENİZ	Mali Zarar	91.956	23,60
FINBN	Diğer	6.051	1,55
FINBN	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	39.046	10,02
GARAN	Çalışan hakları yükümlülükleri, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıklar	13.727	3,52
GARAN	Diğer	35.388	9,08
HALKB	Çalışan hakları yükümlülükleri ve diğer karşılıklar	24.698	6,33
ISCTR	Çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıkları	97.173	24,94
ODEA	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	23.833	6,11
ODEA	Peşin tahsil edilen komisyonlar	6.826	1,75
ODEA	Mali Zarar	5.596	1,43
VAKBN	Kıdem tazminatı ve izin karşılıkları	11.169	2,86
YKBNK	Diğer	14.201	3,64
Ertelemiş vergi varlığının azalmasına neden olan faktör			
B-			
DENİZ	Muhtelif Karşılıklar	14.243	3,07
DENİZ	Diğer	7.372	1,58
GARAN	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri Arasındaki Farklar	97.412	20,99
ISCTR	Finansal Varlıkların Değerlemesi	161.330	34,77
SKBNK	Çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıkları	7.976	1,71
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	30.214	6,51
YKBNK	Banka sosyal yardım sandığı açıkları karşılığı	12.009	2,58
YKBNK	Türev finansal borçlar	8.592	1,85
YKBNK	Menkul değerler portföyü değerlendirme farkları	124.774	26,89
Ertelemiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan faktör			
C-			
AKBNK	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	65.564	8,02
ALBRK	Gayrimenkul Yeniden Değerleme Farkı	10.298	1,26
DENİZ	Türev İşlemler Değerleme Farkları	84.850	10,38
FINBN	Maddi Duran Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri Arasındaki Farklar	4.936	0,60
FINBN	Diğer	12.424	1,52
HALKB	Finansal Varlıkların Değerlemesi	251.340	30,76
ODEA	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri	19.715	2,41

	arasındaki farklar		
SKBNK	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	4.793	0,58
SKBNK	Finansal Varlıkların Değerlemesi	18.228	2,23
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	38.526	4,71
VAKBN	İştirak ve bağlı ortaklıklar değerlendirme farkları	9.990	1,22
YKBNK	Türev finansal varlıklar	296.434	36,27
D- Ertelenmiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan faktör			
	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergiye Esas		
FINBN	Değeri Arasındaki Farklar değeri arasındaki farklar	76.623	15,90
ISCTR	Finansal Varlıkların Değerlemesi	7.483	1,55
TSKB	Menkul değerler	9.193	1,90
YKBNK	Menkul değerler portföyü değerlendirme farkları	335.519	69,62
YKBNK	Bağlı ortaklıklar değerlendirme farkları	53.103	11,01

Tablo 6'da görüldüğü üzere, analiz kapsamındaki bankaların 2013 yılında ertelenmiş vergi varlığının artmasının en önemli faktörü sırasıyla çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıkları (% 24,94) ve mali zarardır (%23,60). Ertelenmiş vergi varlığının azalmasının en önemli faktörü sırasıyla finansal varlıkların değerlendirilmesi (%34,77) ve menkul değerler portföyü değerlendirme farklarıdır (%26,89). Öte yandan, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan en önemli faktör sırasıyla, türev finansal varlıklar (% 36,27) ve finansal varlıkların değerlendirilmesidir (% 30,76). Ertelenmiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan en önemli faktör ise menkul değerler portföyü değerlendirme farkları (%69,62) ve finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergiye esas değeri arasındaki farklar değeri arasındaki farklardır (% 15,90).

Tablo 7: 2014 Yılında Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Boruna Neden Olan Faktörler

Bankalar	Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Yükümlülüğüne Neden Olan Faktörler	Tutar	%
A- Ertelenmiş Vergi Varlığının Artmasına Neden Olan Faktör			
DENİZ	Finansal Varlıklar Değerleme Farkları	42.159	6,97
	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergiye Esas Değeri		
FINBN	Arasındaki Farklar	48.237	7,97
FINBN	Diğer	40.343	6,66
	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri		
GARAN	Arasındaki Farklar	190.752	31,49
GARAN	Diğer	55.339	9,13
	Çalışan hakları yükümlülükleri, kredi kartı karşılıkları ve diğer karşılıklar		
ISCTR		7.891	1,30
ISCTR	Yatırım indirimi uygulaması	12.057	1,99
ODEA	Peşin tahsil edilen komisyonlar	4.295	0,70
TSKB	Diğer karşılıklar	6.601	1,09
VAKBN	Kıdem tazminatı ve izin karşılıkları	8.568	1,41
VAKBN	İştirak ve bağlı ortaklıklar değerlendirme farkları	27.585	4,55
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	105.499	17,42
YKBNK	Diğer	56.251	9,28
B- Ertelenmiş vergi varlığının azalmasına neden olan faktör			
	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri		
AKBNK	arasındaki farklar	144.126	39,10
AKBNK	Diğer	8.155	2,21
DENİZ	Kazanılmamış Gelirler	92.149	25,00

DENİZ	Diğer	15.630	4,24
GARAN	Çalışan hakları yükümlülükleri, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıklar	8.754	2,37
ISCTR	Finansal Varlıkların Değerlemesi	22.439	6,08
ISCTR	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	15.137	4,10
ODEA	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	10.476	2,84
VAKBN	Diğer karşılıklar	17.455	4,73
YKBNK	Geçici fark yaratan karşılıklar	13.966	3,78
YKBNK	Türev finansal borçlar	20.297	5,50
C- Ertelemiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan faktör			
AKBNK	Maddi duran varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	10.942	4,71
FINBN	Maddi Duran Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri Arasındaki Farklar	22.456	9,67
SKBNK	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	8.160	3,51
TSKB	Menkul değerler	5.749	2,47
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	57.392	24,72
VAKBN	İştirak ve bağlı ortaklıklar değerlendirme farkları	38.898	16,76
YKBNK	Menkul değerler portföyü değerlendirme farkları	76.064	32,77
YKBNK	Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, net	6.036	2,60
YKBNK	Diğer	6.380	2,74
D- Ertelemiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan faktör			
AKBNK	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	95.046	24,73
DENİZ	Türev İşlemler Değerleme Farkları	60.952	15,86
DENİZ	Diğer	6.829	1,77
HALKB	Finansal varlıkların değerlendirme farkları	47.850	12,45
ODEA	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	10.488	2,72
SKBNK	Finansal Varlıkların Değerlemesi	12.833	3,33
YKBNK	Türev finansal varlıklar	150.227	39,09

Tablo 7'de görüldüğü üzere, analiz kapsamındaki bankaların 2014 yılında ertelenmiş vergi varlığının artmasının en önemli faktörü sırasıyla finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar (% 31,49) ve finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farklarıdır (%17,42). Ertelemiş vergi varlığının azalmasının en önemli faktörü sırasıyla finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar (% 39,10) ve Kazanılmamış Gelirlerdir (% 25). Öte yandan, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan en önemli faktör sırasıyla menkul değerler portföyü değerlendirme farkları (% 32,77) ve finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farklarıdır (% 24,72). Ertelemiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan en önemli faktör ise türev finansal varlıklar (%39,09) ve finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklardır (% 24,73).

Tablo 8: 2015 Yılında Ertelemiş Vergi Varlığı ve Boruna Neden Olan Faktörler

Bankalar	Ertelemiş Vergi Varlığı ve Yükümlülüğüne Neden Olan Faktörler	Tutar	%
A- Ertelemiş vergi varlığının artmasına neden olan faktör			
AKBNK	Çalışan hakları karşılığı	12.952	1,99

AKBNK	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	144.996	22,22
ALBRK	Kıdem tazminatı ve izin ücreti karşılıkları	6.506	0,99
ALBRK	Kar payı reeskontları ve peşin tahsil edilen ücretler ve komisyonlar	27.564	4,22
DENİZ	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	71.752	10,99
FINBN	Çalışan Hakları Karşılığı	7.323	1,12
FINBN	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergiye Esas Değeri Arasındaki Farklar	19.340	2,97
GARAN	Çalışan hakları yükümlülükleri, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıklar	33.745	5,17
ICBCT	İndirilebilir geçici farklar	5.296	0,81
ISCTR	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	122.449	18,76
ISCTR	Çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, sigorta teknik karşılıkları, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıklar	126.060	19,32
ODEA	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	19.055	2,92
SKBNK	Çalışan hakları yükümlülükleri, kredi kartı puan karşılıkları, dava karşılıkları ve diğer karşılıkları	17.508	2,68
SKBNK	Mali Zararlardan	14.619	2,24
TSKB	Türev işlem reeskontu	20.500	3,02
VAKBN	Kıdem tazminatı ve diğer karşılıklar	23.287	3,56
B- Ertelemiş vergi varlığının azalmasına neden olan faktör			
DENİZ	Finansal varlıkların değerlendirme farkları	23.117	8,52
FINBN	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergiye Esas Değeri Arasındaki Farklar	49.924	18,42
FINBN	Maddi Duran Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri Arasındaki Farklar	12.712	4,69
Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri Arasındaki Farklar			
GARAN		63.809	23,54
ISCTR	Finansal Varlıkların Değerlemesi	16.205	5,98
ISCTR	Yatırım indirimi	56.014	20,66
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	14.974	5,52
YKBNK	Geçici fark yaratan karşılıklar	13.966	5,15
YKBNK	Türev finansal borçlar	20.297	7,48
C- Ertelemiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan faktör			
AKBANK	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	27.151	6,56
ALBRK	Gayrimenkul Yeniden Değerleme Farkı	6.789	4,88
DENİZ	Türev işlemler değerlendirme farkları	38.740	6,66
DENİZ	Maddi Duran Varlıklar değerlendirme farkları	5.952	1,05
HALKB	Çalışan hakları yükümlülükleri ve diğer karşılıklar	26.635	9,51
HALKB	Finansal Varlıkların Değerlemesi	137.632	1,46
ISCTR	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	20.509	6,54
ISCTR	Karşılıklar	13.166	33,81
ODEA	Finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar	10.956	5,03
SKBNK	Maddi Duran Varlıklar Matrah Farkları	10.863	2,66
VAKBN	Finansal varlık ve yükümlülüklerin değerlendirme farkları	12.756	3,13
VAKBN	İştirak ve bağlı ortaklıklar değerlendirme farkları	20.612	5,06
YKBNK	Menkul değerler portföyü değerlendirme farkları	76.064	18,68
YKBNK	Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, net	6.036	1,48
D- Ertelemiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan faktör			
FINBN	Finansal Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergiye Esas Değeri Arasındaki Farklar	43.175	16,59

	Maddi Duran Varlıkların Kayıtlı Değeri ile Vergi Değeri Arasındaki Farklar		
FINBN	Değeri	12.712	4,88
HALKB	Diğer	39.758	15,28
SKBNK	Finansal Varlıkların Değerlemesi	5.665	2,17
TSKB	Menkul değerler	8.565	3,29
YKBNK	Türev finansal varlıklar	150.227	57,75

Tablo 8'de görüldüğü üzere, analiz kapsamındaki bankaların 2015 yılında ertelenmiş vergi varlığının artmasının en önemli faktör sırasıyla finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar (% 22,22) ve çalışan hakları yükümlülükleri, emekli sandığı fiili ve teknik açığı, sigorta teknik karşılıkları, kredi kartı puan karşılıkları ve diğer karşılıklardır (%19,32).

Ertelenmiş vergi varlığının azalmasının en önemli faktörü sırasıyla finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergi değeri arasındaki farklar (% 23,54) ve yatırım indirimidir (% 20,06). Öte yandan, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün artmasına neden olan en önemli faktör sırasıyla, karşılıklar (% 33,81) ve menkul değerler portföyü değerlendirme farklarıdır (% 18,68). Ertelenmiş vergi yükümlülüğünün azalmasına neden olan en önemli faktör ise türev finansal varlıklar (%57,75) ve finansal varlıkların kayıtlı değeri ile vergiye esas değeri arasındaki farklardır (% 16,59).

Sonuç ve Değerlendirme

Ülkemizde TMS'ye uyum konusunda önemli gelişmeler olsa da, muhasebe uygulamaları üzerinde vergi mevzuatının etkisi bulunmaktadır. Vergi mevzuatının muhasebe standartlarından en önemli farkı ise en yüksek vergiyi toplamaktır. Bu nedenle her iki kar rakamı arasında farklılıklar bulunmaktadır. Muhasebe standartlarına göre hesaplanan muhasebe karı ile vergi mevzuatımıza göre hesaplanan mali kar arasında farklılıklar, geçici farklar olarak ortaya çıkacaktır. Muhasebe standartlarının gider kabul ettiği bir işlem vergi mevzuatımız tarafından bu dönem gideri olarak kabul edilmez ise tutar vergi matrahına eklenmekte ve işletme daha fazla vergi ödemektedir. Fazladan ödenen indirilebilir vergi tutarı ertelenmiş vergi varlığı olarak duran varlıklarda yer alacaktır. Öte yandan, muhasebe standartlarının gelir olarak kabul ettiği fakat vergi mevzuatımız tarafından gelir olarak kabul edilmeyen tutarlar ise vergi matrahının hesaplanmasında indirim olarak yer almakta ve böylece işletmenin ödeyeceği vergi tutarı bu dönem için azalmaktadır. Fakat vergilendirebilir geçici fark gerçekleştiği dönemde bunun vergisi ödeneceği için işletme açısından ertelenmiş vergi borcu oluşturarak yabancı kaynaklar içerisinde yer almaktadır.

Vergiler işletmelerin finansal yapıları içerisinde önemli bir yere sahip olan gider unsurudur. Bu açıdan bakıldığında vergi etkisine sebep olan finansal işlemlerin muhasebeleştirilmesi doğru ve işletmenin gerçek finansal durumunu yansıtacak şekilde finansal tablolara aktarılması özellikle gelişen ve karmaşıklaşan işletmelerin işlemleri açısından çok önemlidir. Çünkü vergilerin gerçek etkilerinin finansal tablolara yansıtılmaması finansal bilgi kullanıcılarının işletme hakkında doğru karar vermesini engelleyecek ve bundan hem işletme, hem de finansal bilgi kullanıcıları olumsuz etkilenebilecektir. Bu olumsuzlukların giderilmesi nedeniyle yayınlanan TMS-12 Gelir Vergileri Standardı muhasebe kârı ve vergiye tabi kâr arasında farklılığa neden olabilecek hususlar üzerinde durmuş ve bunların muhasebeleştirilmesi hakkında bir yol gösterici olmuştur (Tekşen, 2010: 315).

Bu çalışmada, ülkemizde ertelenmiş vergilerin finansal raporlamadaki yeri ve öneminin belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın temel amacı, BİST'te işlem gören bankaların finansal raporlarında ertelenmiş vergileri açıklama düzeyinin tespit edilmesi ve finansal raporlarda yer alan ertelenmiş vergi varlığı ve borcunun hangi faktörlerden meydana geldiğini ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda çalışmada, 2012-2015 yılları arasında sürekli bir şekilde BİST'te işlem gören bankaların finansal tablolarında yer alan ertelenmiş vergi varlığı ve borcu ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotları incelenmiştir.

BİST’te işlem gören bankaların ülkemizde gerek mali gerekse reel sektördeki gelişmelere yön vermeleri nedeniyle analizin bu şirketler üzerinde yapılması uygun görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda, bankaların 2012-2015 ertelenmiş vergi varlığı ve borcu incelendiğinde, ertelenmiş verginin genel olarak finansal araçlardan, karşılıklardan, maddi ve maddi olmayan duran varlıklardan, kullanılmamış ve gelecekte kullanılacak olan geçmiş yıl zararlarından ve vergi avantajlarından, çalışanlara sağlanan fayda ve karşılıklardan, ülke riski değerlendirme farkından, stoklardan, hasıllardan ve türev araçlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca ertelenmiş vergi varlığı ve borcunun işletmelerin finansal tablolarında önemli etkilere neden olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ertelenmiş vergi varlığı ve borcunun finansal tablolarda yer almasının gerekliliği ön görülmüştür.

Kaynakça

- Akdoğan, N. (2006). UMS-12 Gelir Vergileri Standart Hükümlerine Göre Dönem Kârından İndirilecek Vergi Giderinin Hesaplanması ve Ertelenmiş Vergilerin Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 17.
- Arslan, E. (2008). *TMS-12: Gelir Vergileri, Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması (Yorum-Açıklama-Örnekler)*. Ankara:Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Bayazıtlı, E., Çelik, O. ve Üstündağ, S. (2006). *Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış*. Ankara: Tesmer Yayın.
- Demir, Ş. (2001). IAS 12 (Uluslararası Muhasebe Standardı 12). *Yaklaşım Dergisi*, 104.
- Demir, V. (2007). Kobi’ler için UFRS’nin Son Taslağı ve Değerlendirmeler. *Mali Çözüm Dergisi*, 80.
- Ergin, N. E., ve Ayanoğlu, Y. (2015). “Ertelenmiş Vergilerin Finansal Tablo Kullanıcıları Açısından Önemi.” *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 1, 77-104.
- Ferhatoğlu E. ve Köse T. (2009). “AR-GE İndiriminin Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-12) Bakımından Değerlendirilmesi.” *Mali Çözüm Dergisi*, 94, 33-58.
- Göğüş, Sümer, H. (2010). “Ertelenmiş Vergi ve Muhasebeleştirilmesi.” *Mali Çözüm Dergisi*, 101, 13-30.
- Hopkins, Daniel J. ve King Gary. (2010). “A Method of Automated Nonparametric Content Analysis for Social Science.” *American Journal of Political Science*, 54 (1), 229–247.
- Kavak, A. (2008), “TMS 12 Gelir Vergileri Standardı Uygulaması ve Vergi Değeri ile Muhasebe Değeri Arasındaki Farklılıkların Analizi”, Muhasebe Uygulamaları ve Vergi Sempozyumu, 2-6 Mart, Antalya.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2008). *Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS) Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemir, E. (2015). *TMS-12 Gelir Vergileri Standardı Kapsamındaki Ertelenmiş Verginin Borsa İstanbul’da İşlem Gören Ve BIST 30 Endeksine Dâhil Şirketlerin Dönem Karına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayar, Z. (2013). “UMS 12 Gelir Vergileri Standardı Kapsamında Mali Kar ve Ticari Kar ile Ertelenmiş Vergiler.” *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Sayı 41.
- Süer, A.,Z. ve Şenyiğit, Y., B. (2006). “Amortisman Uygulamasının Ertelenmiş Vergiler Üzerindeki Etkisi ve Finansal Tablolara Raporlanması.” *Mali Çözüm, İSMMM Yayınları*, 74, 199-213.
- Şen, G., F. (2009). “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Vergisel Açından İncelenmesi Ve Ertelenmiş Vergi Uygulaması.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

-
- Tekşen, Ö. (2010). "TMS-12 Gelir Vergileri Standardına Göre Ertelenmiş Verginin İncelenmesi Ve Muhasebeleştirilmesi." *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 15(2): 297-317.
- Ümit, G. ve Aylin P. A. (2007). "Vergilerin Muhasebeleştirilmesi, Ertelenen Vergi Varlık ve Yükümlülükleri." *Muhasebe ve Denetim Bakış*, Sayı:21.
- Yereli, A., Kayalı, N. ve Yeğinboy, Y. (2012). "TMS-12 Gelir Vergileri Standardına Göre, Ertelenmiş Vergi Varlığı ile Yükümlülüklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Mali Tablolar Üzerindeki Etkisi." *Dayanışma Dergisi*, Sayı 114.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.